

Viisi kynttilää viisivuotiaalle lehdelle

Lukijan käsissä nyt olevan vihkon myötä Kirjastotiede ja informatiikka -lehti täyttää viisi vuotta. Lappeelleen asetettuna pinona lehden 21 viikkoa muodostaa oman syntymäpäiväkakun tai paremminkin lehtevän tortun. Torttu on huuto-merkinpunaisten etukansien ansiosta peräti korea. Asetan sen päälle viisi syntymäpäiväkynttilää.

Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistyksen toimintasuunnitelmiin on vuosittain kirjattu tavoitteeksi tuottaa kahdeksan painoarkin mittainen eli 128-sivuinen lehden vuosikerta. Ensimmäisenä vuonna siinä onnistuttiin, mutta vihkoja tuotettiin viisi, näytenumero v. 1981 ja v. 1982 varsinaisen vuosikerran neljä numeroa. Seuraavat vuosikerrat jäivät yksi painoarkin ja kaksi puolen painoarkin päähän tavoitteesta. Viisivuotias jo ylittää tavoiteriman. Toimitukselle alkuvuodet ovat merkinneet kädestä suuhun elämistä siinä mielessä, että käsikirjoitusten luonnollinen tarjonta ei ole riittänyt ravitsemaan lehden tuottamista, vaan apua on haettu myös naapuritieteistä ja oman tieteenalan ulkomaisilta kollegoilta.

Naapuriavun osuus lehden kirjoituksista oli ensimmäisessä vuosikerrassa 27 % ja on sen jälkeen pysytellyt 10 %:n tuntumassa. Suurempaan oma-varaisuuteen ei olekaan syytä pyrkiä, sillä erityistiede jää helposti pyörimään omaa pientä piiriä, ellei se pyri aktiivisesti kuulemaan myös muiden sanottavaa. — Syytän ensimmäisen kynttilän tieteenalarajat ylittävälle yhteistoiminnalle.

Käännösartikkeleita on julkaistu yhdeksän, yksi venäjän, muut englannin kielestä. Kääntäjäavustajia lehdellä on ollut viisi. Englannin kielestä käännettyistä kirjoituksista neljä on yhdistyksen kokouksissa esiintyneiden brittievieraiden esitelmien pohjalta muokkaamia artikkeleita, muut ovat peräisin Australiasta, Hollannista ja Kanadasta ja yksi itse asiassa Italiasta, missä kirjoituksen brittiläinen laatija on tehnyt pitkäaikaista kirjastohistoriallista tutkimustyötä. Tekstinsä julkaiseminen kielellä, jota ei itse hallitse, on aina tutkijan kannalta riskialtista. Siksi onkin paikallaan antaa ulkomaisille kollegoille kiitos luottamuksesta.

Toimituksessa on pyritty huolehtimaan siitä, että käännökset välittäisivät myös alkuperäistekstien tyyliä, mikä ei välttämättä ole aivan helppoa, ainakaan jos tekijä viljelee *understatement*-ilmaisuja. Jokainen kääntäjä on oppinut tunnistamaan myös kirjasto- ja informaatiopalvelualan

ammattikielen yhteyksiä asianomaisen kirjoittajan kotimaan kirjastotraditioon. Monet ilmaisut eivät avaudu kovinkaan helposti suomenkieliseen kirjastoalan puheenparteen, se kun on sidoksissa takäläiseen kirjastotraditioon.

Kääntäjiä ovat tavallaan myös ne neljä henkilöä, jotka ovat julkaisseet ulkomaisten vierailijoiden haastatteluja, mutta kysymysten muotoilijoina he ovat vaikuttaneet myös siihen, mistä tietoa välitetään. — Toinen kynttilä sytytetään ulkomaanavulle ja tulkeille.

Kotimaiset kirjoittajat ovat tuottaneet lehteen kaikkiaan 135 bibliografista yksikköä, pääkirjoitukset pois sulkien 114 yksikköä: artikkeleita, katsauksia, haastatteluja, keskustelupuheenvuoroja sekä kirjallisuuden arvioiteja. Kirjoittajia on kaikkiaan 61, heistä kirjasto- ja informaatiopalvelualan tutkimuksen, opiskelun ja käytännön piiristä tulevia 38 eli runsaat 62 %.

Vaikka aineisto on pieni, laskeskelin syntymäpäivän kunniaksi miten Lotkan laki toimii kirjastotieteen ja informatiikan nuorena aikakauslehdessä. Kaikkien kirjoittajien määrän neliöjuuri on 7,8; ilmenee, että 8 kirjoittajaa on tuottanut 48 % bibliografisista yksiköistä (pääkirjoitukset pois lukien). Heistä kuusi on Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen henkilökunnasta ja kaksi jatkokoulutuksessa mukana olevia. Laskelma kirjasto- ja informaatiopalvelualaa edustavista kirjoittajista antaa vielä tiiviimmän tuloksen: 6 kirjoittajaa on tuottanut 50 % bibliografisista yksiköistä. Toinen jatkokoulutettavista ja yksi laitoksen henkilökunnan jäsen putoaa leikistä pois. Lotkan laki toteutuu hämmästyttävän tarkasti. Sitä tavataan kutsua myös säännöksi tieteellisen julkaisutoiminnan eliiteistä. Olen taipuvainen laajentamaan lain tulkintaa niin, että kirjallisten panosten kasaantuminen kuvastaa tieteellisten ambitioiden keskittymistä yliopistoympäristöön, ainakin kirjastotieteessä ja informatiikassa, ainakin vielä.

Harjoitelmaan Bradfordin lain parissa aineisto on sekä liian pieni että vinoutunut.

Mainittakoon vielä siitä, että useammin kuin kerran lehteä avustaneita on 15 henkilöä, liki 27 % kaikista, ja heidän osuutensa bibliografisista yksiköistä on runsaat 62 %, kirjasto- ja informaatiopalvelualan kirjoittajista runsaat 76 %. Myös tämän ryhmän pääosa tulee samasta taustajoukosta kuin neliöjuuriryhmä Lotkan lakia sovellettaessa, mutta mukaan mahtuu yksi kirjastoalaa hyvin tunteva filosofian professori, yksi

ylikirjastonhoitaja ja lehden toimitusneuvoston puheenjohtaja ja lehden toimitusneuvoston puheenjohtaja. — Kolmas kynttilä syttyy kirjasto- ja informaatiopalvelualan tieteestä keskustelevalle yhteisölle.

Mitkä teemat ovat olleet eniten esillä ensimmäisellä viisivuotiskaudella? Vastaus riippuu tietystikin siitä miten tällaista enemmyyttä laskeetaan, sivumäärinä vai bibliografisina yksikköinä. Molemmilla tavoin laskien pisimmän teema- korren vetää kirjastotieteen ja informatiikan tieteenluonteen ja historiallisten juurien puntarointi. Se kulminoituu 5-vuotiaan kahdessa viimeisessä vihkossa julkaistuu kirjoitteluun alan akateemisen koulutuksen syntyvaiheista Suomessa. Toiselle tilalle nousee monipuolinen keskustelu erilaisista kirjastoista ja niiden toimintaympäristöistä, kirjastojen johtajista ja johtamisesta sekä näitä kysymyksiä käsittelevästä tutkimuksesta. Kolmannesta sijasta kilpailevat luokituksen ja indeksoinnin tutkimus sekä erilaiset metodologiset pohdinnat. Jälkimmäiset vahvistavat tieteenalan itseanalyysiin suuntautuneen kirjoittelun ja keskustelun ensisijaisuutta. Tietotekniik-

kaan liittyvillä informaatiokysymyksillä ja kirjastohistoriaan liittyvillä tarkasteluilla on myös sija runsaammin käsiteltyjen aihepiirien joukossa. Muu aineisto hajoaa teemojen kirjoksi. Luokitustulos on aihesilppua, mikä ei merkitse että kirjoitukset olisivat silppua. — Neljäs kynttilä saa palaa lehden viidessä vuosikerrassa käsitellyille teemoille.

Syntymäpäivätortun viidennen kynttilän syttävän Kirjastotiede ja informatiikka -lehden kolmen toimitussihteerin, Jussi Tuorman, Arja-Riitta Haaralan ja Mirja Iivosen keskeisen tärkeän työpanoksen tunnustukseksi ja kiitokseksi.

Lopuksi ummistan silmät, puhallan voimakkaasti kaikki syntymäpäiväkynttilät tortun päältä yht'aikaa sammuksiin, ja toivon syntymäpäiväsankarin puolesta. Taian mukaan toivomus toteutuu: Toivon viisivuotiaalle elinvoimaa ja suotuisaa käsikirjoitusten tarjontaa.

Tampereella 27. 11. 1986

Marjatta Okko